

SLOVENIJA.

List 81.

V torek 9. Kozoperska

1849.

Slovenija izhaja vsaki teden dvakrat, in sicer vsaki torek in petek. Predplačuje se za celo leto v založnici v Ljubljani 7 gold., za polleta 3 gold. in $\frac{1}{2}$, za eno kvatre 1 gold. in 45 kr. Za celoletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odračtuje še $\frac{1}{4}$ gold. Za po pošti pošiljano Slovenijo je celoletno plačilo 8 gold., polletno 4 gold., za eno kvatre 2 gold.

Sedajno stanje cirkve.

(Konec.)

IV.

Na str. 62 pride H. do posamesnih prav (Reformen), od katerih niso vse jednako potrebne in ne vse jednako občno tirjane. Naj prej govori od brezženstva duhovnikov. Že se je od te reči toljko govorilo in pisalo, da H. vodo v morje nositi noče; le samo to misli, da bi duhovništvo samo od te reči mnogo govoriti in sklepati ne imelo, temu da bi se to več svetjanam (Laien) izročilo. V nekaterih škofijah se ne dvomi, da se ta postava mora zrušiti; v drugih je spet drugače. Po mnenju H. str. 63 bi imela kaka cerkvena oblast (čim viši tim boljši) se od te reči unovič posvetovati; sto in sto bi potolažilo zvediti, da je cerkva to alj uno sklenila.

Potem govori H. str. 63 od laisirenja to je: prepuščenja duhovnikov spet do svetniga stana (Laienstand). Po latinsko se to pravi: reducere ad statum laicalem (nazaj peljati v stan svetni); in nazaj peljanje z eno besedo: laisatio, laisirenje (posvetjanje?). Posvetjanje podeli duhovniku pravico, iz duhovnega stana (ne iz zakramenta, ordo) spet stopiti, in kakor drugi državlan z vsimi državlanskimi pravicami v državi živeti, brez da bi moral kako preganjanje od svetnih ali duhovnih oblast terpeti. Važno je kar H. str. 64 od tega pravi. „Ako bode nevreden duhovnik iz duhovništva pahnjen, in ako bode s svojim stanom nezadovoljen duhovnik na svojo prošnjo izpuščen: homo gotovo imeli čiste, delavne, srečne in častljive duhovnike. Ako pa posvetjanje nočemo, naj pa tudi mi zagovarjamo, da smo v svobodnim božjim kraljestvu nekega po sili obderžali v takih okolšinah, od ktere terdi, da so poguba njegove duše; naj zagovarjamo, da smo v božji cerkvi med dušnimi pastirji takega terpeli, ki je bil mertev in gnjiv ud sv. cerkve, pohujšanje kersanske črede, in sramota drugih pastirjev.“ Samo od sebe se zastopi, da bi se posvetjanje le samo po postavah in omejah (Beschränkung) zgoditi smelo. —

Kteri jezik bo jezik obredni? Tudi to, pravi H. str. 65. se bo pretresovalo, in ljudstvo bo o tem razsodilo. „Obred (Cultus), če hoče svoj namen javnega, občnega in občnopovzdglivega opravila doseči, se mora opravlati v maternim jeziku. Če se bo, kakor od novega prirojenja in cerkvene povzdige upamo, bolj omikana stran ljudstva za cerkvene reči in zadeve bolj živo začela marati, in božjo službo z resnično pobožnostjo obhajati, tedaj bo gotovo tirjala pri obredi materni jezik, in primerne obredne knjige (formulare), in to se mu (nad tem ne dvomim), ne bode moglo odreči. Ako pa se prošnja in tirjanje ljudstva vsliši, tedaj le kar nobene polovice (Halbheiten); ne le samo prestavljenje latinske liturgie. Mnogo v njej je izverstno, pa vender ne vse: „Vse skusite, kar je dobro, pa obderžajte.“ — Naj tukaj tudi pristavimo, kar od te reči v Majerjovih pravilih str. 8 beremo: „Sv. oče, papa Ivan VIII. je pisal od pisma i jezika slavonskega leta 880 v listu (bulli) Svatopluku, vladaru Moravskemu i Panonskemu, slede-

če: *) „Pismena poslednič slavenska od nekega Konstantina (Cirila), filosa ali modrijana iznajdena, s kterimi bi se Bog, kakor se spodobi hvalil i slavil po vsej pravici [pohvaljujemo, ter ukazujemo, da bi se istim jezikem Jezusa Krista, Boga našega slava i dela pripovedala. Niti je to pravo veri iti nauku štogod protivno ali meše istim jezikom slavenskim pjevati, ali svete evangelje, ali sveto pismo novega i starega zaveta dobro prestavljeno i iztolmačeno čitati, ali vse druge časoslovne službe pjevati: ker, kteri je načinil tri glavne jezike, judovski namreč, gerčki i latinski, onaj isti stvoril je vse druge na hvalu i slavu svojo.“ Od slavenskih apostolov sv. Cirila i Metoda ustanovljenu i od svetega Oca papa Ivana pohvaljenu i ukazanu službu božju ima se dan današnji v slavenskem jeziku blizo 57 milionov pravoslavnih Slavencov, — zvunaj tega še Karavlahi na pol latinsko govoreči, stanujući u Moldavii i u Karavlahii obhajajo sv. liturgiu u slavenskim jeziku. —

Sv. Oče pape Inocenc je leta 1248 tudi rimokatoličkim kristjanam dovolil, da smeju službu božju i vse druge cerkvene obrede obsluživati i obhajati u svojem materinskom jeziku, kteroga povelja se še današnji dan derže katolički kristjani u Senskoj i Kerčkoj diocesi u Dalmaciji, i na otoku Velji, imajući rimske mešne bukua, rimsko časoslovje, rimski službenik (ritual) u slavenščinu prestavljene.“ —

Posebno H. str. 68. priporočuje, da bi se imelo na tejnko razločiti med tem, kar kat. cerkva uči, in kar nekteri bogoslovci in ljudi mēnijo. Pri vsih točkah in vprašanjih, zastran kterih cerkva še nič gotovega in stalnega sklenila ni, se sme vsaki katolik brez vse nevarnosti svojega pravoverstva tistega mnenja deržati, ktero se mu najpravejši zdi. To pravilo je resnično in potejeno; v vsakdanjem življenju se pa dostikrat krivoverc nikar tak oistro ne obsodi, kakor tisti, ki kako razširjeno in občno pohvaljeno mnenje ne poterdi. Kar cerkva ni za svoj navk gotovo in javno oznanila, od tega misliti bodi vsakemu svobodno, in njegova misel bodi tudi za ravnopravno spoznana. To je katoliško, da vsaki duh v umejenim krogu svojo posebnost obderži. In da se krog svobodnega gibanja in mnenja naj širji, ko more, potegne, in se mu razširovati dopusti, silno podpira in pripomaga vednostno iskovanje in vsako duševno delavnost. Zlasti v naših časih je potrebno, da se ne več za katoliško vero ne terdi in prodaja, kakor kar je cerkva gotovo za takovo spoznala, ako želimo, da se tisuč in tisuč ljudi s katolicizmom spet spravi in zmiri. Ljudi, kteri pri drugih kaj velajo, in še za cerkvene reči ma-

rajo, se spodtikajo na tim ali unim. Velikobart so to take misli in navade, ktere pri katoliškemu navku niso bitstvene ali glavne, ja od kterih morebiti katoliški navk clo nič ne ve. To slišati je za nje velika utěha. Zlo se pogrešajo med nami besede sv. Augustina: „In essentialibus unitas, in accidentalibus libertas, in omnibus charitas.“

Na str. 69 itd. H. zastran spovedi tudi nektre zlate besede pregovori, in pokaže, da zakrament sv. pokore ne donese tisti sad in prid, kterega bi imel po svojej važnosti in svetosti donesti, zraven spovedi se mnogokrat na poboljšanje svojega življenja pozabi.

Tudi zastran zakramenta svetega olja so krivi in škodljivi navki med ljudmi, navki kteri važnost sedajnega življenja, in poboljšanje in pokoro v mladih in srednih letih podkopujejo, str. 74.

Ravno tako se mora ljudstvo zastran sv. meš in opravil za mertve (str. 74) in odpustikov (str. 75) bolj ino lepši podučiti. Posebno pozornost ima cerkva obrniti, pravi H. str. 77. na bratovščine, pobožnosti (Andachten) itd. na vse, kar po odstranjenju diši (separatistischen Charakter hat). —

Str. 79 govori od primerne krasnosti pri cerkvenih svečanostih, in str. 81. od pravega častenje svetnikov, ktero se pregosto in prekrasno obhaja. —

Dalej še kratko govori od omikovanja (Fortbildung) duhovnikov, od šol in še od drugih malenkostnih, pa vender imenitnih reči, postavim: od pravega sv. obhajila, od božjih potov, od štole, od cerkvene muzike itd., ktere se imajo vse presoditi in po potrebi popraviti. Z glavnimi rečmi se pa mora zažeti! —

Na koncu str. 85. veli gosp. Hiršer: „Doba je imenitna. Jediní duh božji ve, kaj jej hasni (frommt). Naj On razsveti služabnike svetiga evangelija, in naj oni (ne moteni od navadnega mnenja) dobro zastopijo njegovo povelje! Sedajno močno gibanje narodov ni kak merzličen plamen, kteri bo spet minul; ono je novo znamenje v razvitku življenja narodov, in ne bode potihnilo, dokler svoj cil in konec ne doseže. Jez deržim za neodložljivo, da se kersanstvo s tim gibanjem porazumi in poprijazni. Zad segovati po srednem veku, se mi zdi velika in zlo nevarna napaka. — Svečan.

Austrijsko Cesarstvo.

Slovenska dežela.

Ljubljana. Spomnimo se izgovora ki ga je vlani tukajšni nemškutarski uradnik izustil: „Čemu slovenske urade, čimu bi se cesarski uradnik slovenskiga jezika učil, kir on je gospodar, narod pak podložni. Po mojimu bi se tako moglo goditi, kot je pod Francozam bilo na Ilirskim. On je ukazal: Urada je francoska, kdor pri nje kaj imá, naj se francosko uči govoriti, alj prestavljavca s seboj pripelje.“

Kdor bere razglas zastran poklica novih politiskih uradnikov na Krajnskim, bi skorej misliti zamogel, de tako — čudno pravično pravilo — za prihodne naše ustavne uradnike velja. Nobene besedice ni najti v razglasu od

*) Döbneri Ann. III. p. 190: „Litteras denique slavicas a Constantino quodam philosopho repectas, quibus Deo laudes debitas resonent jure laudamus et, ut in eadem lingua Christi Dei nostri praeconia et opera enarrentur, jubemus. Neque sanae fidei vel doctrinae aliquid obstat, sive missas in eadem lingua slavonica canere, sive sacrum evangelium vel lectiones divinas novi et veteris testamenti bene translatae et interpretatae legere, aut alia horarum officia psalere: quoniam qui fecit tres linguas principales haebreum scilicet, graecam et latinam, ipse creavit et alias omnes ad laudem et gloriam suam.“

potrebnosti slovenskiga jezika za slovenske uradnike, desiravno naša vlada ni sovražno gospodarstvo, kot je nekdanj Francosko bilo. Se ve, de taki pogrešik v razglasu zgol iz zmot izvirati more; tode konec taci zmot vunder vsaki domoljub iskreno prižeteli mora, kir vsaki vidi nespodobnost nemškiga jezika v uradah. Alj bi mende še dokazovati mógli silno potrebo rabe materinskiga jezika? Alj bi še zdaj mende potrebno bilo koga vprašati, ako je bolj spodobno Slovincu po nemško uradovati, kakor mu po nemško v cerkvi pridigovati, alj pri spovedi ga svariti; vprašati, če bodo za deželo v prihodno bolj koristni taki uradniki, ki n. pr. vasi namestu noviga jeza novo véro (Wehre) omisliti hočejo, ki od kmeta, kteri je kravo prignal, terdijo de jo je priženil, ali od pretepača, kteri je drugiga z bitam mahnil, menijo de ga je s petami, i. t. n.? Vemo, de povsod drugod je uradnikom zapovedano deželni jezik znati — vsaj je jezik svobodnih avstrijskih deržavljanov; vemo, de v mnogih deželah se terja, de uradniki so tudi domačiga rodu, kir taki nar bolje v prid svoji deželi služijo; upamo tedaj, de tudi nam, nar zvestejšim Avstrijancam, se pravica odrekla ne bo. —

Predsednik deželniga odbora za odvezo zemljiš na Krajskim je svoje dela pričel, v hiši deželne vlade na novim tergu I. nadstropiju, v Ljubljani.

Veliko, za vso prihodnost zlo imenitno delo! Ne moremo opustiti, prejšnim grajskim podložnim opomniti, kako visoke obvejljave de bodo sklepi imenovaniga zbora, h kterimu oni tudi imajo voliti 3 odbornike po ukazu 12. kimovca t. l. v zadnih listih „Slovenije“ razglašenimu. Volitev je izročena priseženim možem in županam ali rihtarjem tako, de oni bodo volili v vsakimu kantonu dva poročnika (volivca) in ti odločeni volivci bodo izvolili v vsaki kresii eniga moža odbornika k zboru za odvezo zemljiš, in njega namestnika. Ni tedaj mala reč, kakoršni volivci se bo iz vsakiga kantona v kresijo poslal, kir vsaki kanton le eniga volivca, in vsi volivci iz kantonov le eniga odbornika izvolijo. Treba je, de se modre, brez strasti in pomote možje nar bolj vredni odločijo, temu več, kir je treba tudi uradam, posebno ministram pokazati, de imamo pravih, domoljubnih mož pri nas, in de je ministerstvo pravimu narodu zapupalo, kir mu je pripustilo omenjenih odbornikov iz svoje srede voliti, desiravno se v drugih deželah — kolikor smo zvedli — taci dovoljenja hvaliti ne morejo, timuč deželni poglavar drugod odbornike sam odloči. — Berž ko ne, se imamo gosp. predsedniku dežel. obbora za odvezo, za pridobljenje posebne naredbe zahvaliti.

Za mnoge oddelke ljubljanske poštni urade se pripravljajo očitni slovenski napisi. Gosp. vikši poštni oskerbnik s to napravo lepi izgled vsim c. k. uradam podá, kteriga posnemati je silno treba.

Za vodja celiga Ljubljanskiga novo vravnovaniga gimnazija (z 8 šolami) je postavljen gosp. Dr. Kleemann. Hvalimo to počastenje, ako se izkazalo bo, de gosp. Kleemann slovenski jezik popolnoma zna, in de se zasluge dozdajniga domorodniga vodja latinskih šol, gospoda prefekta Elija Rebiča od vlade resnično in očitno spozna.

Veliko prejšnih Honvedov smo vidili in vidimo tukaj. Kažejo se veseli in pogumni, tudi starejši in taki med njimi, ki so bili častniki pri puntarjih. Pozna se po njih zadržanju, de reda in vojaške pokorsine vajeni niso. —

V Kostajnovskim kantonu so kmetje izdražbo lova šent Jernejske soseske s silo vbrani, in bodo zavolj tega eni pred kervavo sodbo klicani. —

Pri Križu in Kamniku je toča jesenski sad skorej do zadniga pobila.

Celovec 1. t. m. Ravno zdaj zvem, da je za rodjene Slovence v latinskih šolah v Celovcu za naprej slovenski jezik zapovedan predmet, zastran Nemcov se je Ministerstvo vprašalo. Tako je učitelstvo sklenilo. Slava mu, posebno g. Dragutinu Robida. A. E.

Nekaj od uzrokov mnogih pravi med Slovinci na Krasi.

S prežalostnim srcem sim se prepričal, kako naši Slovinci na Krasi, zlasti pak kmetje neprenehama med seboj v prepirah živijo; svoj predragi čas po uradih zgubljujejo, svoj s kervavim potam pridobljeni dnar advokatom ino hudobnim zmotljivim pisacem nosijo, ino zavolj prepira poslednič lastno premoženje, sami sebi ino nedolžno družino v nemar ino nesrečo in na beraško palico pripravijo, Bogu ino svetu k nečasti, sami sebe zadnič k nepokoju ino sramoti, celimu Slovenskimu narodu pak k nečimernosti služijo.

Od perviga začetka, kadar sim to nadlego ino ta zmotek svojih ljubih domorodcev na Krasi spoznal, so bile vse moje misli le k njih pomoči nagibljene, noč ino dan sim se klatil, de bi uzroke tih prepirov, pa tudi način spoznati zamogel, kako bi le mogoče bilo, od njih tiga hudobniga duha odpraviti ino njim spet mir zadobiti.

Z pazivnim očesam sim pa hitro spoznal, de niso ne huda volja, ne nepokojni ino nemirni duh, tud ne terdovratnost vsih tih prepirov uzrok, ampak vse okoljstave obzirajoč, vse deželne navade znajoč, mi ni težava bila, najpoglavitniši uzroke vsih tih neštevilnih tožb zapaziti.

Naj poglavitniši uzrok je nespametna navada kmetov, de kadar kakšne opravila med seboj skleniti imajo, kir se od njih premoženja, od njih praviel od njih posledne volje, od njih ženitvanj itd. govori, oni ne gredo vprašat svet k omikanimu, pravice in postavznanimu dohtarju, kir mislijo de bi plačilo, kteriga bi on tirjati znal preveliko bilo, ampak se poberejo v kerčmo, kakšniga tih potepuhov ino goljufarjev iskat, kteri od kmetevške nevednosti živijo. Timu razločijo vse njih potrebe ino okoljstave; s sladkimi besedami ino z vinam, ktero kmet plača, jih ta opiije ino zmoti, potlej piše, kar on hoče, namreč k pridu tistiga, kteri mu je več denarja pritislil. Kmet pristavi svoj križ, brez de bi le čerkico vsega tega poznal, kar je s križam vterdil. Kadar si je pak vino iz glave skadilo, kadar sladke besede v ušesih več ne šumijo, takrat ali prepozno se kmet kesati začne, takrat; ali vse prepozno se za ušesam praska ino praska. On je svoj dnar zavergel, je svoje opravilo slabo sklenil ino kar se nar slabši, si je uzrok prihodne pravde v hišo pripeljal, ino tako sebi, lastni družini ino svojim unukam škodval. —

Moji domorodci so ali vender tako omikani, de v boleznii likarja, ne konjozdravca, v dušnih težavah spovednika, ne kovača k pomoči kličejo; za tega voljo mi ni mogoče vganiti, zakaj so oni na uni strani tako neumni, de per opravilih, ker se od njih lastniga premoženja, od njih pravic govori, se oni, namesto s pametnim dohtarjam pravice se svetovati, k kerčmarskimu pisacu obernejo, kteri na druge reči ne misli, kakor kmeta, kteri ne zna ne brati ne pisati za vrat prijeti, inu kar le mogoče mu njegovi kervavo zasluženi dnar oskubiti. —

To je edna ino poglavitna navarnost, pred ktero se mora kmet varovati, dobro premislijoč staro poslovico, ktera nam pove, de naši predstarši niso svojim narvečim sovražnikom nič družiga ne vošili, kakor to: De bi trava pred tvojo hišo rasla, ino de bi ena pravda v tvojo hišo prišla. Prav so imeli ino govorili naši kmetiški predstarši! Drugi uzrok prepira najdem v ženitvanskih pismih.

Kraški Slovinci imajo navado, kadar sina ali hčer na dom oženijo, jim celo premoženje darovati, sebi pak gospodarstvo ino živež

zgovoriti, s tim zadržkam de si polovico ali tretji del celoletnega pridelka ohranijo, ako bi v družbi mlajših ženinov mirno živeti ne mogli.

Mimo tega, de te ženitvanske pisma skorej nikdar niso po postavi ino zakonih zložene, zakaj spisane so vse po ednim kopitu od kerčmarskih pisacov; je potreba tudi pomisliti, de nehvaležnost je pregreha splošna, ino de bi tako ne bilo! človeku skoro prirojena, ino de pa tudi na uni strani so ti starši večkrat prečudni, samovoljni. Iz te nehvaležnosti mlajših od ene, iz te samovosjnosti starših od une strani izvira drugi uzrok prepira na Krasu. Starši hočejo ukazovat, gospodarit, mlajši pravijo de oni so gospodarji, ino zavolj tega nočejo staršim podložni biti. Kaj iz tega pride? De se tožba začne, de oče sina, mati hčer pred gosposko gnusijo, de njih predragi čas v pravadah zgubljujejo, njih materne petice po kerčmah snedajo, zadnič pak skozi pravdo ob celo premoženje pridejo. To je konec predčasniga česdajanja premoženja otrokam. Zakaj bi vi starši vender ne posnemali rajši pametno navado Kanalskih ino Tominskih Slovincov, kteri pravijo: Ti meni luč, jest tebi ključ. Starši po tistih krajih so gospodarji celiga premoženja do smerti; njih mlajši če ne zavolj družiga cila ino konca, kakor samiga tega, de bi po smerti staršev večidel dedine (erbsine) zadobili, jih spoštujejo ino tako mirno skupej živijo. Kraški Slovinci, posnemajte nauk vaših Kanalskih ino Tominskih bratov, obderžite si premoženje vaše do smerti ino tisuč pravi ino preprirov ne bode med vami.

Še na en tretji uzrok prepira morem vas opomniti.

Kadar vas že nesreča tožbe pred gosposko prisili, se vi k spričuvanju vašiga mirniga duha naj večidel na dva moža zjedinite, kterim sodbo in razločbo vaše pravde izročite. Vaša misel je dobra, ali konec je škodljiv. Vi izvolite dva moža vašiga stanu, ktera od vaših preprirov ino vaših pravi živita ino zastran tega se tudi pravdarja imenujeta, ktera ne postave ne zakona ne poznata, ne spostujeta, kterima se ljubi dobro piti ino jesti, nič pak delati, s edno besedo, ktera od nevednosti kmetov živita. Kakoršni blagor hočete od taci potepuhov doseči. Če vas je že nesreča do gosposke pripeljala, postavite se sodniku, kteri je za tega veljo od Cesarja postavljen, podveržite se njegovi sklembi, ktero bo on vam po postavi, resnici ino pravi ino pod zavezo presvete prisege oznanil.

Jest bi še zamogel celo množico takovih uzrokov vam pred oči postaviti, ali namen tega lista mi to ne pripusti, edniga pak mi vender ni mogoče zamolčati, in ta je: De so starši mnogokrat tako zanikerni proti svojim otrokam, de malokter premisli, h končanju vsih preprirov po svoji smerti, s posledno voljo svojo dedino med otroke ino potemke razdeliti. Koliko nesreč, koliko preprirov, koliko tolovanja bi namenj bilo, ako bi pri času vsak domač poglavar pomislil ino preskerbel, posledno voljo od pametnega ino pravičnega moža napisati dati.

Pred Bogam ino svetam zaničevanja vredna vraža je, ktere se vender Kraški kmetje deržijo, misliti ino verjeti, de človek, kteri je posledno voljo sklenil, mora v kratkim po tem umreti. Občnoznana je omikanost ino prebrisanost Slovincov, ino zatorej me pak ta škodljiva vraža še več teži, ker dobro vem, de iz tega gorirečeniga pomankanja zadne volje starišev tisuč ino tisuč tožeb med narbližniši zlahto izvira, ktere bi na edno poginile, ako bi starši pri času posledno voljo razodeli.

V Gradiški pri Soči.

Jožef Dr. Defacis,

* Iz Brežic 1. Kozoperska. Draga Slovenija! kakor da bi sestra Hiobova bila, obsojena svojem sinom samo žalostne novice na znanje dajati! — Istria in Gorica so

za sebe kronovine! V beli Ljubljani ne sme biti stolica slovenskega pravdoznanstva! Celje ne bo sedež okrožne vlade za Slovence na Štajerskem! Za Slovence na Koroškem se nihče ne zmeni! — Samo žalostni glasovi, ki nam jih mila Slovenija donasaš! glasovi, ki zvestim sinem slovenskem serca cepati morajo. —

In komu se boš zahvalila Slovenija za tako osodo svojih sinov? — Svojem lastnem nevhvaležnim sinam, katere je že nekdanji glasoviti pesnik Osmana živo izrisal:

Potišteni tvi sinovi,
Gospodičnoj niegda u vlasti,
Izrodi su, il' robovi,
Željni s ovcam' travu pasti.
Robovi su tvi junaci,
Tvoji se bri, tvâ gospoda,
Robovi su tvi vieštaci
I svi, tvoga ki su roda.

Gundulić str. 251. & 252.

Pa Slovenija! oteri si gorke solze, ki si jih nad svojimi nevhvaležnimi sinovi točila. — Od nekoliko dni sem nimaš v svojem krilu nobenega, ki bi tebe ne poznal, ki bi ne terdil, da si je s tabo v rodu.

Vlada je razpisala službe v novih uradah za Slovenski krog v Štajarski kronovini, in terja od vsakega, ki želi take službe deležen biti, popolno znanje slovenskega jezika, in glej čuda! od naših sadajnih uradnikov, ki so dozdaj za silo slovenski jezik lamali in čehali, znajo vsi popolno slovenski jezik. To spričujejo njih pisane svedoče o znanju slovenskega jezika, katere svojem molbenicam za imenovanje službe prilagajo. Njih mnogo si je že nekdanj vedlo za sreberno krono takeh svedočb oskerbeti; mnogi si jih tudi zdaj na naglem po pisnih naročajo iz G. in iz C. brez da bi se kakemu izpitu podvergli, poročivši samo, da so več let na slovenskem v uradeh poslovali; mnogi podružni uradniki si jih dajo po svojih nadstojnikah napraviti; v Brežcih pa se take svedoče, „risum teneatis amici“ clo v stačuni pri g. D. dobijo. Neki tukajšnji nekdanji uradnik, ki je nekdanj v svoji zlati dobi svojem rojakom Slovincam, vse drugo, razun človeške nature pripisal, želi sopes med Slovenci kakšno službico dobiti, in si je tako svedočo pri gori imenovanim gospodu, oskerbel.

Nam zabléšenim se vidi, kakor da bi slovenski jezik hotel roba za trgovino postati; pa ako bi ta roba pri g. D. . . ., čista, polikana in omikana bila, bi jo s veseljem hvallili in povsod priporočevali. Ker smo pa prepričani, da se v celim slovenskem krogu na Štajerskem slabše slovenšine najti ne more, kot je tista, ki jo g. D. . . . v svoji lastni zalogi ima in na oddajo nosi; smo prisiljeni nečedno misel izreči: de hoče on nevedne z njo oslepariti.

K temu pa moramo pristaviti, de je g. D. . . . izvzevši njegovo slovenšino, vsega spoštovanja vreden, in da bi se mi prav serčno veselili, ko bi jih prav veliko si pri njemu slovenskih svedočb dalo napraviti, ker se nadajamo, da pravična vlada takeh spričb ne bo priznala — da bo prošnike, ki po stranpotah take svedoče pobirajo, s praznimi rokami odpustila.

Dokler potakem tudi ta novica tebi draga Slovenija! prijetna biti ne more, se ti še s tem pritožiti moramo, de nas bo clo jedini pravi in zvesti domorodec g. Luka Rotar, komisar finančne straže, v kratkem zapustil, in se v Kamnik preselil. Po njemu se nam bo toliko več tožilo, ker je on v resnici prijatelj Slovincov, za nje živel in si neizrečeno veliko prizadel, njim pot do obljublene ravnopravnosti nakopavati. Kar se dobriga duha za Slovenstvo v našem kraju osledi, se ima njegovi brezobrestlivi nevtrudnosti pripisati. Še nekoliko takih mož med Slovenci, in sovražno slovensko obojaštvo (Zwitterthum) bi izginilo

zmed nas. Slava g. Rotarju! i sreča mu koliko putah se ganuo i kamo se krenuo.

Hervaska dežela.

Reško mesto je poročnike poslalo na Dunaj, zahvaliti Cesarja za dovoljenje zidanja varne luke v Reki, in prositi, de bi se Luizna cesta odkupila. Enako zahvalo in prošnjo je mesto svitl. banu po pismu naznanilo, kteriga mu bodo poročniki podali.

Govori se, de Gajove „Narodne Novine“ in „Agramer-Zeitung“ bodeta v prihodno časopisa vlade.

Odbor zagrebske županije je 4 madžarone, ki so do zdaj na strani Madžarov bili in v Zagreb nazaj priti si prederznili, čez hervasko mejo na Ogersko zopet odpeljati ukazal.

Austrijska dežela.

Nj. Veličanstvo so poterdili 27. kimovca t. l. novo začasno postavo za naredbo akademskih urad. Potemu bodo na vseučeliših, razun Dunaja in Prage, redni profesorji, neradni profesorji, privat-docenti in učeniki (kteri ne učejo učenosti, timuč manjši znanosti, jezike sedajne i. d.) Vodstvo velike šole imajo zbori profesorjev, izmed kterih se dekani, njih namestniki, rektor in njega namestnik izvolijo. Vsaki odsek (fakulta) je pod vodstvom zbora svojih profesorjev kterih poglavar je dekan.

Dekani so na mestu nekdanjih direktorjev, kterih ne bo več. Nar. višji akademiška urada je akademiški senat, pod vodjem rektorjem. Senat postane vsako leto po volitvi iz zborov profesorjev; udi senata so: namestnik rektorja, dekani in njih namestniki. Ta naprava se bo skusila skoz 4 leta. Na vseučelišu Dunajskemu in Pražkimu obstoji tudi zbor doktorjev.

Nj. veličanstvo so poterdili 31. vel. serpana t. l. predlogo ministra pravice zastran vravnave gorskih sodništev. Po nji bodo prihodni odbori za gorske pravde pri deželnih sodniših: na Štajerskim v Leobnu, Gradcu in Celju; na Koroškem v Celovcu; na Krajnskem v Ljubljani.

Nj. Veličanstvo so Dr. Franc Močnika (Slovenca,) profesorja matematike v Lvovu, za taciga v Holomuc postavili na vseučeliše.

Vojni minister ruski, Černičef je dobil veliki križ ogerskiga reda sv. Štefana.

Vnovič je prišlo 60 slovaških poslancev iz Liptavske, Turoške in Arvaske županije na Dunaj, cesarju predložiti v imenu 205 sosesek in 200,000 Slovanov domorodne prošnje, v „Slovenii“ že omenjene. *)

Ceska in Moravska dežela.

„Kölnische Zeitung“ poda pismo Franca Pulszkyta, Madžara, iz Londina, ki naznani, de Dr. Rieger nikdar ni bil v zboru pri knezu Czartoryskimu v Parizu, kteriga protokol so avstr. časopisi razglasovali, in de le po priliki sta on (Pulszky) in Rieger pri knezu se znajdila. Tudi resničnost tega protokola Pulszky taji.

Iz Brne 2. Kozoperska 1849. Moravska dežela, ktira se je zmiram za celost avstrijske carevine in blagor visoke cesarske Hiše krepko in marljivo potegnula, je serčno razveselena bila čez ta glas de bo njen prihodni vojaški poglavar general Šlik postal, ktirega lastnosti hrabosti, dobrote in več takih žlahtnih čednost slavijo.

Visoko c. k. Ministerstvo vojništva bi ne bilo moglo boljšiga zvoljiti; za tega volja smo popolnoma prepričani de se bo g. Šlik prizadeval naše domovine blagor in srečo iz vse svoje moči podpirati.

Teško smo njegov prihod pričakovali, alj denes vonder smoga v našim mestu z velikim

*) To je ljubezin domovine, to je iskrena skerb za občni prid, to so resnične darovila za srečo vsih, kjer samoljubje, gerda samogoltnost še nista zadušila vikši, blage občutljeje, kot, žalibog pri nas!

veseljem in s serčnim živio prišli.

Cela posadka, narodna straža, vsi uradniki, in velika velika truma meščanov vsi lepo okinčani so njemu prijazno svečanost napravili, in kot hitro ob ednajsti uri je proti Brni hrabro vihrajoč hlapec glasnejši kot drugikrat zažvižgal, so topovi na Špilbergu grometi začeli in pri sto in enim gromu henjali.

Z enoj besedo prijetje je bilo tak slavno kot imenitnost in slava vojnovođitelja.

Vaidič.

Ogerska dežela.

Pogoji vdatbe Komarno so:

1. Puntarska vojašinja odide brez orožja, častniki s svojim sablami. Častniki, kteri so pred v. c. k. vojašinji služili, dobijo pöse v ptuje dežele, ako jih želijo, ali tudi na svoj dom iti smejo. Honvedski častniki smejo domu iti. Vsa prejšna c. k. vojašinja odpusenje zadobi.

2. Vsaki dobi pös v ptuje dežele, kteri ga v 30 dneh prosi.

3. Plačilo dobé častniki za en mesec, druga vojašinja za 10 dni v ces. bankovcih.

4. Za vojskino dolg od posede storjen, bo plačano 500,000 gold. ces. bankovcov.

5. Preskerbljenje ranjenih vojšakov Komarnskih.

6. Osebna lastnina sploh obstane.

7. Kraj, čas in viža oddatbe orožja se bodo odločili.

8. Ves boj na obeh straneh neha.

9. Terdnjava se bo po vojaški navadi po storjenimu podpisu izdala.

Sig. Pussta Herkay, 27. kim. 1849.

Haynau l. r. Takats l. r. Klapka l. r. i. d.

V Rusky je prišel po odhodu Madžarov oddelik cesarskih konjиков. Tam prebivajočiga učeniga Nemca Maderspah so — mende zavolj zastopljenja s puntarji — zaperli, in stotnik konjиков je ukazal gospo Maderspaha s šibami tepsti na dvorišu v sredi vojšakov in velike trume ljudstva, jetniku prej podložniga. On, to zvedši, se vsterli, 18 let stari sin, v honvedski armadi vjet, je bil v ces. regiment djan. Mati nesrečo svojo toži v pismu, kteriga dunajski časopisi razglasujejo. —

Slovaški dobrovolci pod vodjem Levarovski so Muravsko dolino obsedli, mestice Dopšan vzeli, dva puntarska poglavarja in 300 puntarjev vjeli, mnogo orožja, tudi 11,000 topovskih kroglov dobili, in se napravili brata generala Görgeja, ki je puntarski major bil, in slovil zavolj kervoželnosti, doseči.

„Pesther Zeitung“ pové od Görgeja, de je nekdanj vprašan, zakaj je cesarski dvor v Budi postreljal, odgovoril: „Zato de gospa Košutovka kot deželna vladarica nebo veselja imela v sobe kraljeviga dvora se podati.“

Ptuje dežele.

Laška. Nekaj zapertih duhovnov je papžkim stražnikom všlo, Francozi pak so jih sprejeli, in za kaplane postavili.

Vojvoda Toskanski je posojilo s silo hotel od Livorniskih trgovcov; kar jih je tam angleških trgovcov, so se, zvunaj eniga, temu vstavili.

Francoska. 1. dan kozoperska so se narodniga zbora seje zopet pričele. — Manin, Tomaseo in drugi laški beguni se pričakujejo v Parizu.

Turška. Punt na otoku Samos še ni dokončan. V Smirni so se Heleni, ki pod varstam greškiga konzula tam živijo, vstavili davku, ki ga je konzul po 100 do 3000 piastrov od moža jemal za turško in greško vlado, in so v temu prošnjo na greško vlado spisali. List so hranili v neki gostivnici, ki je bila njih shodiše. Hipama pride po noči konzula sin s stražo, hišo kerčmarja preiskati z izgovorom, de je kovanja ponarejeniga denarja sumljiv, in ko najde prošnjo, jo hoče s seboj vzeti. Kerčmar se temu brani, ali vklecnejo ga, in list odnesejo. Drugi dan se zbere do 2000 oseb pred hišo konzula, ki oprosteje kerčmarja tirjajo; vojašinja se pošlje proti njim, ali ne vdari, in tretji dan je bil kerčmar izpušen. Zdaj Heleni novo pritožbo na narodni zbor v Atenih pošlejo, ktera tudi od tega prigodka govori, in sklepa čakajo. —

Bem, Dembinski s 25 madžarskimi beguni so Mohamedanci postali, izdatbe v roke Avstrijancov in Rusov se rešiti. Košuta so v Vidinu pustili, in denar, kar ga je imel (se bere 50,000 gold.) mu odvzeli.

Nepolitiški del.

Pesni

Ivana Drag. Šamperla.

2. Lami.

Lepa luna kak v tihoti
V nočnih meglah ti igraš,
Si tak jasna; men' sirota,
Trohce radosti nedaš.

Žalnočji nasledujem
Tvoj veseli tih hod,
Se pritožim, koj žalujem,
Teb odkriti moj obsod.

Tebi, luna, bom se tožil,
Kar mi srce beteži,
Tebi, draga, bom razložil,
Kogar srce pogreši.

Ti si tiha, nerozširjaš,
Kar ti v uho kdor šepa;
Če ravn' jezer mil predirjaš,
Svet od vsega nič nezna.

Ondi dole v tihem doli
Rasto mlade dreveča;
Vodni prekopci okoli
Bele hiške plesketa.

Idi (blizo je ne dalko)
Stihoma skoz okno glej;
Mlado vidla boš Rozalko,
Zalo vidla boš dekle.

Neboš v srebrni neboš v svili
Ti Rozalko zgledala,
Le v priprostem oblačili
Hodi zala Zalika.

Net je zlahtnega plemena,
(Kar sleparski svet časti)
V kmetiskem stanu je rojena,
Srce da ji vrednosti.

Lepo nje srce me veže,
Vleče me na njeno stran
Vjete ga v ljubezni mreže —
Malo maram jaz za stan!

Da b' mi ona srce dala,
Bi mi vsaka rožica
Lepši se nasmehovala,
Milši pela ptičica.

Bi pelinovec življenja
Men spremenil se na med,
Bla mi slajši vsaka senja;
Bi se sbistril moj pogled.

Slépec.

(Konec.)

Te besede silno ganijo lekarja, ki oba za roke prime, jih združi, ter jima reče: „Srečna dvojica! milujita in ljubita se tako tudi zana-prej. Peljita me k svojim staršem, ki hočejo vaju razdružiti; pojmo v cerkev Visna, de bota v djanji spoznala, de jes vama vse do-bro želim.“

In vzdigne se vsi trije in se v pred-dvor cerkve podajo, kjer najdejo roditelje Azeme in Sulma, ko so ravno sklepali, mla-do dvojico poklicati, de bi ju za zmiraj lo-čili. Neizrečeno se vsi vprični začudijo, v-gledati ju z neznanim možem skupej se pri-bližati; in nikdar ne morejo se naveseliti, vi-diti neskopno dobrotljivost lekarja, ki je ne-utrudljivo ves otok obtekal, de bi tužno dvo-jico nesreče otel. Obradujejo se prijatli Sul-ma, misleč, de je ptujec od Alibeka poslan Sulmu v pomoč. Služabniki Visna so tudi vse spolnili, kar jim je bil učen zdravnik naročil, ki zahvalivši se jim za skazano pokoršino, reče Sulmu vsesti se, in pripravi vse potreb-no, de ga slepote osvobodí.

Narprej Boga na pomoč kliče govoreč: „Ako te ni Vsigamogočni v večno slepoto ob-sodil, upam de te je bo njegova usmiljenost po meni rešila; ter videč njegovo prelepo stvar-jenje, boš vedno hvalil veličastvo njegovo.“ To izreksi poskuša dobro znano moč lekarst-va; — in glej. Ta hip, ko mu oči z vedo opere se mu poprej sklenjene trepavnice od-lepe ter — pogleda. Na ta nenadnani dogo-dek vsi gledavci enoglasno veselo kriknejo in jezerno hvalo lekarju dajo. Zdaj vsim vkaže

proč iti, in on sam pri njem ostavši mu od raznih stvari pripoveduje; ali preveliko za-čudenje ga je nečutliva in nemca skorilo. Radovati se si ne upa, boječ se, de ga vgod-ni sanj goljufa, in de se mu bo razpersilo pre-zgodno veselje, kedar se bo prebudil.

„Sulm“ reče zdravnik, „če te svetlost dneva mami, zapri en malo časa oči, ter po-tem z odpertimi boš ložej ogledoval reči, ki te obdajajo.“ Sulm, zablišen in od prvič videnih reči, bi rekel, očaran; zdihne: „Nik-dar ah nikdar nočem več svojo voljno očeš zapreti, kterim je bil tako dolgo ta lepi ver-honaravno razgled prikraten.“

Mati njegova, nezmožna zderžati čutjenja serca, k njemu prihiti ter priserčno objemaje ga govori: „Sinek moj! dobrota nebes! — znanec milostivi! O sreča! o dolgo pričakovani dan! — Dano mi je torej viditi, česar sim z gorečim željami prosila!“

„Kaj slišim?“ zavpraša vedno Sulm jo objemaje. „Ali je mogoče? Moja mati je to? ona, ki me je v sleposti rodila, ki je z veliko marljivostjo skušala zadostiti naj manj-sim mojim željam! Tvoj glas mi je bil sicer znan; ali koliko mi bolj dopade tvoje obličje! Moje srce je sterlo, pervikrat te viditi. Ko-liko te več spoštujem, čestim! in koliko sim ti več hvaležin! Mati! moja ljubeznjiva mati! stori me popolnoma srečniga, pokaži mi Aze-mo, zedini me z njo. Serček mili, hiti mi pokazati mojo Azemo!“

Obrisavši si iz očeš radostne solze, je mična Azema sama hotla pred Sulma priiti, de bi jo spoznal; ali lekar ji pomeni, pri miru ostati.

Glas povedaniga prigodka raznese koj ve-tar na lahkkih krilih po vsim otoku; in velika množica ljudi se kmalo v cerkev nabere. Le-kar reče mladim nunam malika Visna, pribli-žati se, ki so prišle Sulma gledat. One ga obdajo in Azema nemirna in vsa zmamljena se tudi med nje pomeša, in pervikrat pogleda z zavidljivim očesam na lepo okinčane tovar-šice, in kesati se začne, de je nikdar ni bilo skerb njeniga lišpa. Sulm iše z očmi svoje Azeme, pa viditi tako razne lepote, jame nje-govo srce nekoliko sumiti in skerbeti, de bi se ne goljufalo. Premišluje torej en čas to, krasno množico po svoje edini hrepeneč, — kar zdahne ter lekarju pokaže Azemo, govo-reč: „Glej! alj sim jez nestanoviten? alj bi me zamogla kaka druga oseba zamamiti? Če to ni Azema sim silno nehvaležin in nesrečin.“

Te besede Azemi serce prešinejo, ki ve-selja komej spregovori: „Ali bi ti moj ljubez-njivi Sulm! ali bi ti moj Sulm jenjal mene lju-biti?“ „Oh radost raja! to je don njeniga miliga glasa“ reče Sulm, „to je, moja edina sladkost; moja edina ljubezin, duša moje duše! Ah! pogledajte, vse lepote narave, ki so mi dozdej neznane bile, vse so zedinjene v nje-nim prelepim licu. Blagodarni lekar! vzemi mi, ako hočeš, videnje vsiga sveta, pa pom-noži mi moč, de vidim in čestim mojo edino Azemo.“

In vzdigne se tusečerni glas okoli pri-serčne dvojice, ki jo ozaljšano z cvetjem k altarju sprimejo, kjer jo veliki duhoven za vedno zjedini.

Viditi, de nima le Azeminiga serca, am-pak de je tudi njeno roko dobil, se Sulm k vprični oberne rekoč: „Oh veselje! oh slad-kost! prijatli moji, pokusite tudi vi, kedar se srečate, tako radost, kakor jest, govoreč dru-zi družim: Silno me veseli te viditi.“

Vsi gledavci krenijo radostno svoj pogled k zdravniku, ki se je s svojo dobrotljivostjo globoko vtisnil v serca prebivavcem tistiga otoka, ki se niso mogli dovolj načuditi po kteri moči je Sulmu pogled dal. Vednim, resnico spoznati, lekar vse po redu razloži in vsak mu svojo hvalečnost skaže z besedo, ker jo z djanjem ne more, kar lekarja močno veseli. Nadjaše se, novima poročencama srečo še poveksati, se lekar k zbranimu ljudstvu v zadnje oberne s temi besedami: „Mirni pre-bivavci otoka! vidili ste kreposti dvojice; lju-bila se bosta, dokler ju smert ne razdruži; pa vas, ki radost z njima delite, lepo vas prosim pri ljubezni, ki jo jima skazujete, pri vašim spoštovanji do mene pomagajte mi, ju popolnoma srečna storiti. Vsak vas zamore lahko mervico od svojiga posestva odtergati, tako bomo jima priklonili enmalo imetka, naj obilniši živeč vesele dni uživata.“ In zares, želja lekarja se je spolnila. V malo dneh so prebivavci tistiga otoka eno hišico sozidali, ki so jo Azemi in Sulmu odločili in jima še verh tega toliko blaga dodali, de sta za dol-go časa priskerbljena bila. —

Miloserčni lekar se pa poln presladke za-dovoljnosti, de je ti dvojici kaj k sreči pri-pomogel, veselo na drugi kraj poda. (Iz Ilirskiga). Rojak.

Smešnica.

V starih časih so bili zdravniki povsod tudi lekarji ali apotekarji, oni sami so tudi leke ali zdravila pripravljali. To je še zdaj na Turškim navada, in na Serbskim so še le v začetku tega stoletja prve apoteke ali le-karnice vpeljane bile. Res smešna prigodba se je v nekem tergu pred tako lekarnico zgo-dila.

Eniga dne pripele kmetič na vozu hišne vrata pred lekarnico. Lekar to zagledši re-če: „Prijatelj te vrata niso les namenjene, tu zraven stanuje mizar, ki jih bo popravil.“

Kmet se ne da zmotit prenese vrata iz voza in jih postavi v lekarnico. „Te vrata so še zdrave in ne potrubejejo drugiga pomoč-nika kakor vas, le pogledjte kaj je na njih na-pisano. Včeraj namreč je bil gospod zdrav-nik pri moji bolni ženi, hotel ji je kak lek ali recept napisat, pa kirnismo mogli najti ne listika popirja ne peresa, temuč samo konček krede, je on toraj s kredo recept na vrata napisal; lepo vas prosim, glejte, kaj je napi-sal, in naglo mi lek napravite.“ Lekar se začudi temu velikanu receptov, in naglo lek napravi.

(Vuk Stef.)

Z m e s.

Sad dozda jnih naših šol. Brali smo v zlatih čerkah v kamen vrezani resnični grobni napis za grob zakonskih ki se tako glasi:

Prijatla sta bila cerkve in ljudstva. Ino perporozhita pa jih pred shivino Duho — is vezhnosti svojim otrokam in rodu fa to nar boljši erbshino f. Duha, gospoda vfe modrofi inoj bogatstva gor vfteti, kateri vam bo vfe noti dal, kar je, in bo vam Isvelizhar rekel. In Bog je h zhloveku rekel, glej strah boshji ta je modrofi, in moj pravizhni pa is vere shiví.—

* Vsaka nova znajdba ima tudi pri nar važniših nasledkih svoje grajavce, ktiri zmiraj staro pesem od zlatih starih časov zatrobijo. Tode te starokopitneži ne zamorejo tek člo-veškiga napredovanja zaderžati, in če se po dolgih časih njih besedovanje pretehta, se zna reči, de te možje niso spoznali pomembo svo-jih časov. Kaj se v sedajnih časih ne sliši čez železne ceste govoriti — kako bodo naši mlajši čez to reč mislili? kdo bi zdaj o temu dmovil, al je znajdenje noviga sveta (Amerike) koristno bilo ali ne. In vunder je se sto leti potem, ko je že Amerika znajdena bila, ime-nitni nemški pisaveč čez to reč tako le govo-ril. On če namreč dokazat, de je Amerika več škode kakor koristi donesla. „Če premi-slimo“, tako on reče, „kolikanj milijonov zla-ta je iz novih otokov v Špansko in od tod v druge dežele prišlo, bi znali misliti de je Ame-rika koristna. Če pa nasproti vidimo, kako je ravno to zlato storilo, de so vse reči v cení poskočile, moramo ravno nasprotno terditi. Nočem govorit od jedil od oblačil, od orožja in od taci reči — jest le vprašam: Al se ni vse tako spremenilo, de ako bi človek, ki je pred 80 leti umerl, od mertvih spet ustal, in vse to vidil, in se čudil in prečudil, kir so se reči ki dan današnji po 5 ali 6 tolarjev velajo, v poprejšnih časih za en ali za dva tolarja dobile. To zlato je tudi naredilo, de vsak hoče boljši jesti, lepši oblečen biti, in imenit-niši živeti. Vsak nosi orožje pozlačeno, in ako le v primorsko mesto pride, koj si zlate trakove na oblačilih omisli naj bo tudi sin kravarice, kar so nekda le Knezi, in cesarji nosili. Od svile in zameta nočem govoriti, kir se že čevljarji v njih bahajo. Jest slišim de zlahtni gospodje pri ženitvah še clo svoje konje z zlatam in srebrom podkujejo, kar je vunder preveč, kir to nobenimu v korist ne pride. Pač je zares de morje veliko zlata in srebra požre, pa to je žalostno, de naši kupci, tolikanj milijonov zlata in srebra v izhodne kraje in posebno na Turško za drage kamenčke spe-čajo, kir mi od tega zlata in srebra ne vinar-ja nazaj dobili ne bomo.

* G. Palacky je ravno te dni od svojiga potovanja zastran zgodovinskih reči is Nem-skiga sopet v Prago prišel.